

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ชั้น จุฬอภิธรรมมิกะตรี

สอบ วันอาทิตย์ที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏิกุญญาทั้งบาลี และคำแปล
ข. เมื่อจำแนกบทโดยสามัญแล้วมีกี่บท ? คืออะไรบ้าง ? ให้บอกความหมายมาด้วย
๒. ก. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? ให้ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย ?
ข. คำว่า “ปรมัตถ์” หมายความว่าอย่างไร ? มีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?
๓. ก. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในโลภมูลจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับ ?
ข. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในมหาวีปាកจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับ ?
๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย
๕. ก. เจตสิก ๕๒ นั้นว่าโดยราสีมีเท่าใด คืออะไรบ้าง และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง
ข. คำว่า “อนียตโยคี” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง?
๖. จงแสดงสัมปโยคนัยในอกุศลเจตสิก ๑๔ มาดู ?
๗. จงแสดงสังคหณัยในจิตดังต่อไปนี้มาดูว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
โลภมูลจิตดวงที่ ๒ โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มหากุศลจิตดวงที่ ๓ รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓ โลกุตตรปฐมฌานจิต ๘
๘. ก. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด คืออะไรบ้าง และเมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด คืออะไรบ้าง ?
ข. ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ ปถวิ จักขุสพาท รูปารมณั อิตถิภาวะ หทยะ ชีวีตะ
อาหาระ ปริจเฉทะ ลหุตา อนิจจตา
๙. ให้แสดงความหมายและจำนวนของสมุฏฐานของรูปว่ามีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ? ดังนี้
ก. เอกสมุฏฐานิกรูป ข. ทวิสมุฏฐานิกรูป ค. ติสสมุฏฐานิกรูป
ง. จตุสมุฏฐานิกรูป จ. นกฺโขจิสสมุฏฐานิกรูป
๑๐. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน
และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล ?
ข. คำว่า “อุปาทิ” มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นธได้เท่าไร ?

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬาราชวิทยาลัย

สอบวันจันทร์ที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คະແນນ

เวลา ๑๕ นาที

๑. ก. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?
 ข. เมื่อสรุปความแล้วธรรมชาติของจิตมีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?
 ตอบ ก. สัทธรรมมี ๓ อย่าง คือ
 ๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลี และอรรถกถา
 ๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถือธุดงค์ การเจริญสมณกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน
 ๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา
 ข. เมื่อสรุปความแล้วธรรมชาติของจิตมี ๓ ประการ
 ๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ
 ๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้คล้าย ๆ กับผู้นำ
 ๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิตวิจิตรพิสดาร
 ๒. คำว่า สมပ္ပตต์ นั้นมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง และจิตที่ไม่มีคำว่า ญาณสมပ္ပตต์ แต่นับเข้าใน ญาณสมပ္ပตต์ได้นั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง
 ตอบ คำว่า สมပ္ပตต์ มี ๕ อย่าง คือ ทิฏฐิตสมပ္ပตต์ ปฏิสมပ္ပตต์ วิจิกิจฉาสมပ္ပตต์ อุจฺจจสมပ္ပตต์ ญาณสมပ္ပตต์
 จิตที่ไม่มีคำว่า ญาณสมပ္เพตต์ แต่นับเข้าใน ญาณสมပ္เพตต์ได้นั้น มีจำนวน ๖๗ ดวง คือมหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐
 ๓. ก. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง
 ข. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงไหนมีเจตสิกประกอบมากที่สุด และดวงไหนมีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด
 ตอบ ก. มีจำนวน ๑๔ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ วิตกเจตสิก วิจารเจตสิก วิริยเจตสิก โมจตุกเจตสิก ๔
 ข. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงที่มีเจตสิกประกอบมากที่สุด คือ หสิตุปปาทจิต ๑ และดวงที่มีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด คือ ทวิปัญจวิญญานจิต ๑๐
 ๔. ให้แสดงคาถารูปปรมัตถ์ พร้อมคำแปล
 ตอบ แสดงคาถารูปปรมัตถ์พร้อมคำแปล

สมุทฺเทสํ วิชาคํ จ	สมุฏฺฐานา กลาปโต
ปวตฺติกฺกมโต เจติ	ปญฺจธา ตตฺถ สงฺคโห

การแสดงสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทนี้ พระอนุรุทธาจารย์แสดงเป็น ๕ นัย คือ

 ๑. รูปสมุทเทสนัย การแสดงรูปโดยสังเขป
 ๒. รูปวิชาคนัย การจำแนกรูปโดยพิสดาร
 ๓. รูปสมุฏฐานนัย การแสดงสมุฏฐานของรูป

๔. รูปกลาปนัย การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวด ๆ
๕. รูปปวัตติกมณัย การแสดงความเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

๕. ให้แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ โดยสังเขป

ปทํ, อจฺจุตํ, อจฺจนตํ, อสงฺขตํ, อนฺนุตตรํ

ตอบ แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ คือ

ปทํ	แปลว่า	ส่วนหนึ่ง
อจฺจุตํ	แปลว่า	ธรรมที่ไม่ตาย
อจฺจนตํ	แปลว่า	ธรรมที่ก้าวล่วงขั้น ๕ ที่เป็นอดีตและอนาคต
อสงฺขตํ	แปลว่า	ธรรมที่ไม่ได้ถูกปรุงแต่งด้วยปัจจัย ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง
อนฺนุตตรํ	แปลว่า	เป็นธรรมที่ประเสริฐ

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๙

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอภิธรรมิกะตรี

สอบ วันอาทิตย์ที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏิญญาทั้งบาลี และคำแปล

ข. เมื่อจำแนกโดยบทสามัญแล้วมีกี่บท ? คืออะไรบ้าง ? ให้บอกความหมายมาด้วย

ตอบ ก. แสดงคำประณามและปฏิญญา

สมมาสมพุทฺธมฺ อตฺถํ สสทฺธมฺมคณฺตมํ

อภิวาทิย ภาสิสฺสํ อภิธมฺมตฺถสํคหํ

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนาการแด่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้เญยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้อุ้มแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนามว่า “อภิธมมตถสangkha” ต่อไป

ข. เมื่อจำแนกบทโดยสามัญแล้ว มี ๖ บท คือ

๑. สมมาสมพุทฺธมฺ หมายความว่า ผู้ตรัสรู้เญยธรรมทั้งปวงตามลำพังพระองค์เองอย่างถูกถ้วน ได้แก่พระสัมมาสัมพุทธะจำพวกเดียว เป็นการปฏิเสธปัจเจกพุทธะ สาวกพุทธะทั้งสอง

๒. อตฺถํ หมายความว่า หาผู้เปรียบปานมิได้

๓. สสทฺธมฺมคณฺตมํ หมายความว่า พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นผู้อุ้ม

๔. อภิวาทิย หมายความว่า เป็นค่านอบน้อมแด่พระรัตนตรัย

๕. ภาสิสฺสํ หมายความว่า เป็นคำรับรองว่าจะแต่ง

๖. อภิธมฺมตฺถสํคหํ หมายความว่า ตามที่ได้กล่าวคำรับรองไว้ว่าจะแต่งนั้นก็ให้แก่คัมภีร์อภิธัมมตถสangkhaปกรณ์นี้เอง

๒. ก. จิตมีกี่ประเภท คืออะไรบ้าง ? ให้ยกบาลีขึ้นแสดงด้วย ?

ข. คำว่า “ปรมัตถ์” หมายความว่าอย่างไร ? มีกี่อย่าง ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. จิตมี ๔ ประเภทคือ กามาวจรจิต รูปาวจรจิต อรูปาวจรจิต โลกุตตรจิต ดังมีบาลีแสดงว่า ตตฺถ จิตฺตํ ตาว จตฺตพฺพิธํ โหติ กามาวจรํ รูปาวจรํ อรูปาวจรํ โลกุตตรญฺเจติ.

ข. คำว่า “ปรมัตถ์” หมายความว่า สภาพของรูปนามที่เป็นองค์ธรรมอันประเสริฐไม่มีการเปลี่ยนแปลงผันแปรแต่อย่างใด และเป็นธรรมที่เป็นประธานในอรรถบัญญัติ และนามบัญญัติ ชื่อว่า ปรมัตถ์ มี ๔ อย่างคือ จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๓. ก. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในโลภมูลจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับ ?

ข. ให้แสดงบาลีพร้อมทั้งคำแปลในมหาวิปากจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับ ?

ตอบ ก. แสดงบาลีและคำแปลในโลภมูลจิตดวงที่ ๕ ถึงดวงที่ ๘ ตามลำดับดังนี้

๕. อุเปกฺขสหคตํ ทิฏฺฐิจิตฺตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๖. อุเปกฺขสหคตํ ทิฏฺฐิจิตฺตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยความเห็นผิด

๗. อุเปกฺขสหคตํ ทิฏฺฐิจิตฺตวิปฺยุตฺตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

๘. อุเปกฺขสหคตํ ทิฏฺฐิจิตฺตวิปฺยุตฺตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

ข. แสดงบาลีและคำแปลในมหาวิปากจิตดวงที่ ๑ ถึงดวงที่ ๔ ตามลำดับดังนี้

๑. โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมปยุตตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

๒. โสมนัสสสหคตํ ฌาณสมปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

๓. โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตตํ อสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๔. โสมนัสสสหคตํ ฌาณวิปยุตตํ สสงฺขาริกํ

จิตที่เกิดขึ้น โดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ไม่ประกอบด้วยปัญญา

๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ โดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย

จำแนกจิตโดยชาติมี ๔ ชาติ คือ

๑. อกุศลชาติ มี ๑๒ ดวงคือ โลกมุลจิต ๘ โทสมุลจิต ๒ โมหมุลจิต ๒

๒. กุศลชาติ มี ๓๗ ดวงคือ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ มรรคจิต ๒๐

๓. วิปากชาติ มี ๕๒ ดวงคือ อกุศลวิปากจิต ๗ อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘ มหาวิปากจิต ๘

รูปาวจรวิปากจิต ๕ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ ผลจิต ๒๐

๔. กิริยาชาติ มี ๒๐ ดวงคือ อเหตุกกิริยาจิต ๓ มหากิริยาจิต ๘ รูปาวจรกิริยาจิต ๕ อรูปาวจรกิริยาจิต ๔

จำแนกจิตโดยภูมิมี ๔ คือ

๑. กามภูมิ มี ๕๔ ดวงคือ อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๘ กามาวจรโสภณจิต ๒๔

๒. รูปภูมิ มี ๑๕ ดวงคือ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รูปาวจรวิปากจิต ๕ รูปาวจรกิริยาจิต ๕

๓. อรูปภูมิ มี ๑๒ ดวงคือ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ อรูปาวจรกิริยาจิต ๔

๔. โลกุตตรภูมิ มี ๔๐ ดวงคือ มรรคจิต ๒๐ ผลจิต ๒๐

๕. ก. เจตสิก ๕๒ นั้นว่าโดยราสีมีเท่าใด คืออะไรบ้าง และในราสีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

ข. คำว่า “อนียตโยคี” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง?

ตอบ ก. เจตสิก ๕๒ ดวงนั้น ว่าโดยราสี มี ๓ คือ ๑.อัญญุสमानราสีเจตสิก ๒.อกุศลราสีเจตสิก ๓.โสภณราสีเจตสิก

อัญญุสमानราสีเจตสิก มี ๑๓ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ ปกิณณกเจตสิก ๖

อกุศลราสีเจตสิก มี ๑๔ ดวง คือ โมจตุกเจตสิก ๔ โลติกเจตสิก ๓ โทจตุกเจตสิก ๔ ธีทุกเจตสิก ๒ วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

โสภณราสีเจตสิกมี ๒๕ ดวงคือ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๔ วิรติเจตสิก ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒ ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑

ข. อนียตโยคี หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวง คือ มานะ อิสสา มัจฉริยะ กุกกุจจะ

ถีนะ มิตทธะ วิรติ ๓ อัปปมัญญา ๒

๖. จงแสดงสัมปโยคนัยในอกุศลเจตสิก ๑๔ มาดู ?

ตอบ แสดงสัมปโยคนัยในอกุศลเจตสิก ๑๔

โมจตุกเจตสิก ๔ ประกอบได้ในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด

โลกเจตสิก ประกอบได้ในโลกมุลจิต ๘

ทัญญูเจตสิก ประกอบได้ในทัญญูคตสัมปยุตตจิต ๔

มานเจตสิก ประกอบได้ในทัญญูคตวิปยุตตจิต ๔

โทจตุกเจตสิก ๔ ประกอบได้ในโทสมุลจิต ๒

ธีทุกเจตสิก ๒ ประกอบได้ในอกุศลสสังขาริกจิต ๕

วิจิกิจฉาเจตสิก ประกอบได้ในวิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑

๗. จงแสดงสังคหนัยในจิตดังต่อไปนี้มาดูว่ามีเจตสิกประกอบได้เท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

โลกมุลจิตดวงที่ ๒ โทสมุลจิตดวงที่ ๒ มหากุศลจิตดวงที่ ๓ รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓ โลกุตตรปฐมฌานจิต ๘

ตอบ โลกมุขจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมกขเจตสิก ๔ โลกเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑ ถิทุกเจตสิก ๒

โทสมุขจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติเจตสิก ๑) โมกขเจตสิก ๔ โททุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒

มหากุศลจิตดวงที่ ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญา ๑)

รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิริตี ๓)

โลกุตตรปฐมฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวงคือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญา ๒)

๘. ก. รูป ๒๘ นั้นเมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้วมีเท่าใด คืออะไรบ้าง และ เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กมีเท่าใด คืออะไรบ้าง
ฯ

ข.ให้แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้ พลวิ จักขุปสาท รูปารมณ อิตถิภาวะ หทยะ ชีวิตะ อาหาระ

ปริจเฉทะ ลหุตา อนิจจตา

ตอบ ก. รูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่แล้ว มี ๒ คือ นิปผันนรูป ๑๘ และ อนิปผันนรูป ๑๐ เมื่อจัดเป็นประเภทเล็กแล้ว มี ๑๑ คือ

มหาภูตรูป ๔ ปสาทรูป ๕ วิสยรูป ๗ หรือ ๔ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริจเฉทรูป ๑ วิญญูตรูป ๒ วิการรูป ๕ หรือ ๓ ลักขณรูป ๔

ข. แสดงองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

พลวิ ได้แก่ รูปแข็ง และอ่อน

จักขุปสาท ได้แก่ ความใสที่สามารถรับรูปารมณได้

รูปารมณ ได้แก่ สีต่าง ๆ

อิตถิภาวะ ได้แก่ รูปที่เป็นเหตุแห่งความเป็นหญิง

หทยะ ได้แก่ รูปที่เกิดอยู่ในหัวใจ และเป็นที่อาศัยเกิดของจิตเจตสิกทั้งหลาย

ชีวิตะ ได้แก่ รูปที่รักษากัมมชรูปทั้งหลาย

อาหาระ ได้แก่ รูปที่นำไปให้อาหารชรูปเกิด

ปริจเฉทะ ได้แก่ อากาสรูปที่คั่นระหว่างรูปกลาปต่อรูปกลาป

ลหุตา ได้แก่ ความเบาของนิปผันนรูป

อนิจจตา ได้แก่ ความดับของนิปผันนรูป

๙.ให้แสดงความหมายและจำนวนของสมุฏฐานของรูปว่ามีจำนวนเท่าไร คืออะไรบ้าง ? ดังนี้

ก. เอกสมุฏฐานิกรูป

ข. ทวิสมุฏฐานิกรูป

ค. ตติสมุฏฐานิกรูป

ง. จตุสมุฏฐานิกรูป

จ. นกฺโขจติสมุฏฐานิกรูป

ตอบ ก. เอกสมุฏฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมุฏฐานอย่างเดียว มี ๑๑ คือ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ รวม ๙ รูปนี้เกิดจากกรรมเป็นสมุฏฐานอย่างเดียว วิญญูตรูป ๒ เกิดจากจิตเป็นสมุฏฐานอย่างเดียว

ข. ทวิสมุฏฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๒ ได้ มี ๑ คือ

สัททารมณ เกิดจากจิต และอตุเป็นสมุฏฐาน

ค.ตติสมุฏฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๓ ได้ มี ๓ คือ วิการรูป ๓ เกิดจากจิต อตุ อาหารเป็นสมุฏฐาน

ง. จตุสมุฏฐานิกรูป หมายถึง รูปที่เกิดจากสมุฏฐานทั้ง ๔ ได้ มี ๙ คือ อวินิพโกรูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑ เกิดจากกรรม จิต อกุศลอาหารเป็นสมุฏฐาน

จ. นกฺโขจิสสมุฏฐานิกรูป หมายถึงรูป รูปที่ไม่ได้เกิดจากสมุฏฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง มี ๔ คือ ลักขณรูป ๔

๑๐. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน และจงจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล ?

ข. คำว่า “อุปาทิ” มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นใดได้เท่าไร ?

ตอบ ก. แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพานดังต่อไปนี้

สอุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับกับชั้น ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่

อนุปาทิเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีชั้น ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

ข. องค์ธรรมได้แก่ วิบาก และกัมมชรูป จัดเป็นชั้นได้ ๕ ชั้น

ฝ่ายวางแผนและวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย